

УДК 330.341.1

А. А. Струневич,
студент V курсу кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

ДО ПИТАННЯ ФІНАНСОВО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

A. A. Strunevych,
student of International Economics
National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»

TO THE ISSUES OF FINANCE SUPPORT OF INNOVATION ACTIVITY BY INDUSTRIAL ENTERPRISE

Визначено структуру джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України, обґрунтовано заходи стимулювання залучення коштів фінансових установ для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств, здійснено прогноз впливу запропонованих заходів на обсяги виробництва продукції промислового підприємства.

It was determined the structure of sources of financing of innovative activity of industrial enterprises in Ukraine. It was justified incentives of financial institutions to raise funds to enhance the innovation industry. It was made a forecast of an impact on production output of industrial enterprises according to measures which have been mentioned before.

Ключові слова: фінансове забезпечення, інноваційна діяльність, промислове підприємство, джерела фінансування, кредити, залучені кошти, іноземні інвестиції.

Key words: financial support, innovation activity, industrial enterprise, sources of financing, bank loans, borrowed money, foreign investment.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України тільки інноваційно – орієнтована економіка здатна забезпечити випереджаючі темпи зростання. Актуальними питаннями економічної політики держави є структурна перебудова та модернізація промисловості та розвиток інноваційної моделі економічного зростання. Аналіз господарської практики свідчить, що сучасні темпи здійснення інноваційної діяльності в Україні є вкрай незадовільними. Незважаючи на те, що впровадження інновацій на промислових підприємствах є одним із способів удосконалення структури виробництва, підтримки високих темпів розвитку та рівня прибутковості, інновації досі не стали належним засобом підвищення конкурентоспроможності. Існуюча ситуація обумовлена рядом чинників, серед яких найбільш вагомим є відсутність фінансового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань розкриття сутності фінансового забезпечення, різних підходів до підвищення ефективності фінансування інноваційної діяльності, виявлення та використання резервів для реалізації інноваційної діяльності промислового підприємства присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців таких, як Возняк В. Г. [1, 2], Голуб Ю. О. [3], Андрощука Г. О., Жилияєва І. Б., Чижевського Б. Г., Шевченко М. М. [5], Федулової І. В. [6] тощо. Однак, залишається недостатньо дослідженим питання обґрунтування заходів щодо стимулювання залучення коштів фінансових установ для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств України та здійснення прогнозу впливу запропонованих заходів на обсяги виробництва продукції промислового підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є визначення структури джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України та обґрунтування заходів стимулювання залучення коштів фінансових установ для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розв'язання проблеми фінансового забезпечення інноваційної діяльності на промислових підприємствах закономірно пов'язане обґрунтуванням існуючих можливостей мобілізації капіталу. Доцільним є аналіз структури джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України (рис. 1).

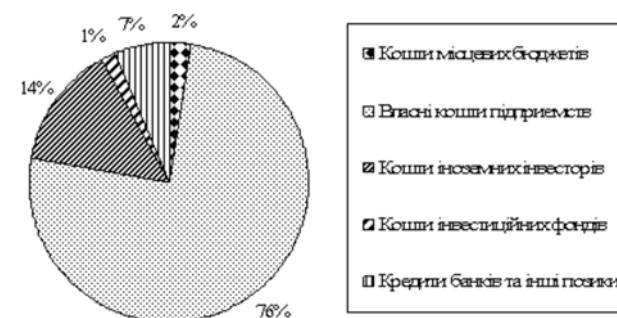

Рис. 1. Структура джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України за 2012 рік, %
Побудовано автором за [7]

Так, у структурі джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України переважають власні кошти. Обсяги банківських кредитів та іноземних інвестицій щорічно зменшуються. Таким чином, необхідним є розробка заходів стимулювання залучення коштів фінансових установ для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств. Збільшення фінансування установами можливе при стабілізації фінансових показників підприємств, збільшенні обсягів їх продажу та рентабельності. Досягнення зазначених положень можливе за рахунок податкових методів. З метою посилення позитивного впливу оподаткування на розвиток інноваційної діяльності у промисловості вважаємо за доцільне [1, с. 88; 2, с. 21]:

- розробити та запровадити дієвий механізм надання пільг промисловим підприємствам, що впроваджують інновації та реалізують конкурентоспроможну продукцію (фінансування частини НДДКР за рахунок бюджету, держзамовлення продукції);
- звільнити від оподаткування прибуток від відчуження основних фондів чи нематеріальних активів, що підлягають амортизації, у випадку використання одержаного від цього відчуження прибутку на потреби реінвестування (скасувати статтю 7.5 Закону "Про оподаткування прибутку підприємств"). Це повинно полегшити як виведення з дії застарілого морально, але недоамортизованого обладнання, так і трансфер технологій і обладнання між великими та малими підприємствами;
- здійснювати поетапне запровадження інноваційних пільг. Враховуючи обмеженість бюджетних коштів та потреби фіскального збалансування, необхідно визначити комплекс пріоритетів, до яких зазначені інструменти застосовуватимуться першочергово (вихід інноваційної продукції на світові ринки; удосконалення організаційної структури суб'єктів; досягнення світового технологічного рівня та міжнародної конкурентоспроможності);
- розробити механізми застосування диференційованих ставок податку на прибуток для тих банків та інституційних інвесторів, які вкладують кошти в інноваційні проекти;
- запровадити механізм постійного моніторингу ефективності податкових пільг, що надаються промисловим підприємствам, які займаються інноваційною діяльністю.

Потрібно переглянути обсяг пільг, що надаються підприємствам в області науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Для стимулювання впровадження нових технологій необхідно передбачити зниження бази оподаткування по податку на прибуток на повний обсяг НДДКР, при цьому в разі неможливості покриття витрат на НДДКР за рахунок прибутку одного року необхідно знизити податок на прибуток у наступні роки [3, с. 31].

На нашу думку, запровадження пропонованих податкових механізмів стимулювання інноваційної діяльності дозволить прискорити розвиток високотехнологічних виробництв, спроможних виробляти наукомістку продукцію з високою доданою вартістю, сформувати експортний потенціал цих виробництв, підвищити технологічний рівень підприємств завдяки прогресивним вітчизняним і світовим науково – технічним досягненням.

Серед інших важелів впливу, які держава може використати, для того щоб зацікавити фінансові установи кредитувати інноваційні проекти, можна виділити наступні: пільгове оподаткування прибутку фінансових установ, отриманого від кредитування інноваційних проектів; державне страхування інноваційних кредитів; надання державних гарантій комерційним банкам при фінансуванні перспективних пріоритетних інноваційних проектів.

Ефективна амортизаційна політика держави – це ще один напрямок створення сприятливих умов для інноваційної діяльності. Амортизаційне регулювання поряд із податковими пільгами та пільговим кредитуванням є інструментом непрямого державного фінансування. Воно пов'язане із стимулюванням завершального етапу інноваційного циклу, використанням обладнання, механізмів та приладів. Тому зміна умов амортизаційної політики, які часто практикуються в Україні (про що ми вже згадували в попередній частині дослідження), тягне за собою збільшення чи зменшення періодів покриття витрат на реконструкцію та технічне переозброєння виробництва. Штучне збільшення собівартості інноваційної продукції, пов'язане із зміною амортизаційних відрахувань, відображається на ціні виробу та доходах від його реалізації [5, с. 233].

Державна політика у сфері стимулювання заощаджень повинна, на нашу думку, спрямовуватись на комплексну підтримку формування та розвитку небанківських фінансових інститутів. Пропонується розробити такі податкові стимули, які дозволять б відтермінувати сплату прибуткового податку для громадян, що бажають вкласти свої заощадження у такі фінансові інститути, адже на ранніх етапах ці установи стикаються із труднощами, пов'язаними з незначними обсягами залучених ресурсів та відсутністю надійних інструментів для їх розміщення.

На сьогоднішній момент в Україні відсутні податкові стимули для іноземних інвесторів. На нашу думку, за умов браку надходження іноземних інвестицій рішення про відміну податкових пільг було передчасним і не виправданим. У світовій економічній системі існує тенденція до посилення конкурентної боротьби країн за іноземні інвестиції, одним з інструментів якої є податкові стимули. Україна на теперішній час цю боротьбу програє. Тому для збільшення надходжень прямих іноземних інвестицій необхідно повернути практику надання податкових стимулів для іноземних інвесторів. Вважаємо, що пільги (стимули) необхідно надавати спільним підприємствам з іноземними інвестиціями та підприємствам з 100 % іноземною участю [6, с. 135; 4 с. 121].

З огляду на зарубіжний досвід та враховуючи стан іноземного інвестування, пропонуємо застосовувати в Україні такі види податкових стимулів, як податкові канікули, зменшення податкової ставки, звільнення від сплати ряду податків, у тому числі і ПДВ.

Доцільно було б запровадити диференційовану систему податкових стимулів, яка б враховувала розмір внеску іноземного учасника в статутний фонд підприємства, суму інвестицій, галузь та регіон країни [10]. Частку іноземного учасника у статутному фонді необхідно враховувати з декількох причин. По – перше, при однаковому пільговому оподаткуванні всіх промислових підприємств існує дискримінація окремих, в яких частка іноземного інвестора значна: за таких умов однакові пільги як для підприємства з 1 % внеском іноземного інвестора, так і з 99 %. По – друге, такий принцип оподаткування не виконує стимулюючої функції і не враховує засад зовнішньоекономічної безпеки країни. З іншого боку, не визначена мінімальна сума іноземної інвестиції може привести до зловживань у цій сфері: створення фіктивних підприємств, відмивання коштів тощо. Враховуючи вищевикладене пропонуємо наступний режим оподаткування промислових підприємств з іноземними інвестиціями, поданий у таблиці 1.

Таблиця 1.
Запропонований режим оподаткування промислових підприємств з іноземними інвестиціями

Відсоток зменшення ставки податку на прибуток* (від рівня оподаткування промислових підприємств), %	Внесок іноземного учасника у статутний фонд промислового підприємства, %	Сума інвестиції, тис. дол. США
15	51 – 80	> 500
	31 – 50	> 300
10	81 – 100	> 400
	11 – 30	> 100
5		

* - пільгова ставка податку на прибуток визначається шляхом віднімання відсотку зменшення ставки від розміру податку для національних промислових підприємств України
Складено автором

Як видно із таблиці 1, зменшення ставки оподаткування залежатиме насамперед від двох факторів. Коли внесок іноземного учасника у статутний фонд складатиме від 51 % до 80 %, а розмір інвестиції більший 500 тис. дол. США – пропонується зменшення податку на прибуток на 15 %. Такий вибір обумовлений тим, що саме за цих умов інвестор володіє контрольним пакетом акцій, а сума інвестицій є достатньою, щоб запобігти створенню фіктивних підприємств для відмивання коштів. Найбільшою ставкою податку на прибуток для промислового підприємства буде тоді, коли іноземна частка у статутному фонді складатиме 11 – 30 %. А при частці 0 – 10 % вважаємо за недоцільне надавати податкові пільги, оскільки інвестиції є незначними, а бюджет країни втрачає значно більше.

Особливий механізм необхідно виробити при наданні податкових канікул для промислових підприємств. Вони повинні надаватися підприємствам з іноземною інвестицією не менше 2 млн. дол.США на термін до 2 років [2, с. 23].

Уникнути непередбаченої податкової політики пов'язаної з оподаткуванням промислових підприємств з іноземним капіталом і в той же час посилити податкове адміністрування можна за допомогою побудови економіко – математичних моделей, які дозволяють науково обґрунтувати податкову політику і дають можливість зробити прогноз суми інвестицій на майбутнє.

Економічний ефект від запропонованих заходів не підлягає точним обрахункам, оскільки їх вплив є таким, що знаходиться під дією різноманітних, часто суб'єктивних та таких що не можуть бути формалізованими факторів. Ми можемо прогнозувати три варіанти розвитку подій – оптимістичний, песимістичний та нормальний.

Відповідно до них, заходи фіскального регулювання можуть дати щорічний ефект у вигляді 1 %, 0,2 % та 0,6 % у зростанні обсягів виробництва відносно базового року, а заходи з оптимізації податкового регулювання – до 1,5 %, 0,5 % та 1 % відповідно щорічно.

Відповідно, сумарний вплив складатиме 2,5 %, 0,7 % або 1,5 %.

Зростання відповідних показників розраховуватиметься по формулам 1 – 3.

$$\Delta Oвп = Oв_0 * Kп \quad (1)$$

де, $\Delta Oвп$ – значення показника обсягу промислового виробництва для песимістичного сценарію на прогнозний період;

$Oв_0$ – значення показника обсягу промислового виробництва на попередній період;

$Kп$ – коефіцієнт прогнозного зростання за песимістичним сценарієм складає 1,007.

$$\Delta Oвн = Oв_0 * Kн \quad (2)$$

де, $\Delta O_{вн}$ – значення показника обсягу промислового виробництва для нормального сценарію на прогностичний період;
 $O_{в0}$ – значення показника обсягу промислового виробництва на попередній період;
 K_n – коефіцієнт прогностичного зростання за нормальним сценарієм складає 1,011.

$$\Delta O_{во} = O_{в0} * K_o \quad (3)$$

де, $\Delta O_{во}$ – значення показника обсягу промислового виробництва для нормального сценарію на прогностичний період;
 $O_{в0}$ – значення показника обсягу промислового виробництва на попередній період;
 K_n – коефіцієнт прогностичного зростання за оптимістичним сценарієм складає 1,025.
Як приклад, розрахуємо значення відповідних показників на 2013 рік:

$$\Delta O_{вп} = O_{в0} * K_p = 116348,5 * 1,007 = 117162,9 \text{ млн. грн.} \quad (4)$$

$$\Delta O_{вн} = O_{в0} * K_n = 116348,5 * 1,011 = 117628,3 \text{ млн. грн.} \quad (5)$$

$$\Delta O_{во} = O_{в0} * K_o = 116348,5 * 1,025 = 119257,2 \text{ млн. грн.} \quad (6)$$

Так, графічне відображення проведених розрахунків наведено на рис. 2.

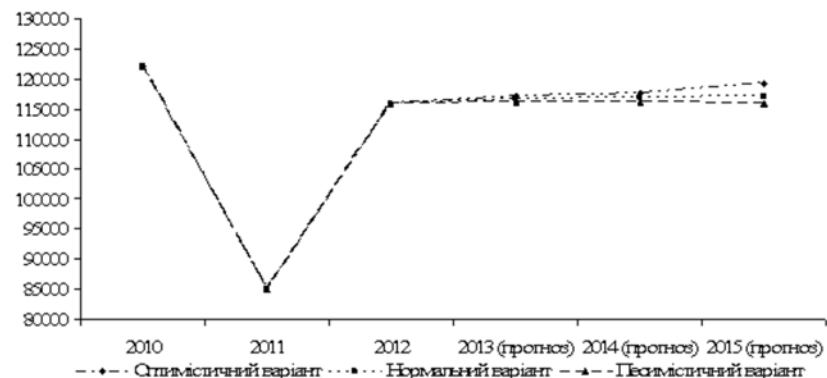

Рис. 2. Прогноз впливу запропонованих заходів на обсяги виробництва продукції промислового підприємства на 2013 – 2015 роки, млн. грн.
Побудовано автором

Як впливає з наведених даних, запропоновані заходи можна вважати ефективними, та здатними суттєво покращити перспективи розвитку промислових підприємств України, а отже і збільшити обсяги фінансування банківськими установами їх інноваційної діяльності.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Проаналізувавши структуру джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України доведено, що найбільшу частку складають власні кошти підприємств (76 %) [8, 9]. Обсяги банківських кредитів та іноземних інвестицій щорічно зменшуються. Визначено, що основною причиною банкрутства промислових підприємств України є нестача фінансування.

2. Спираючись на проведений у статті аналіз структури джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України, запропоновані заходи щодо залучення коштів фінансових установ шляхом оптимізації податкового навантаження на дані підприємства та покращення у такий спосіб їх фінансової стійкості та сталого розвитку. Окремо, зроблено висновок про необхідність зниження податкового навантаження на промислові підприємства з іноземними інвестиціями, оскільки саме вони є одним з базових факторів технічного переозброєння вітчизняного промислового комплексу та підвищення його конкурентоспроможності. Встановлено, що необхідним є зменшення податку на прибуток для промислового підприємства з іноземним капіталом на 15 %, якщо внесок іноземного учасника у статутний фонд складатиме від 51 % до 80 %, а розмір інвестиції більший 500 тис. дол. Найбільшою ставка податку на прибуток для промислового підприємства має бути тоді, коли іноземна частка у статутному фонді складатиме 11 – 30 %. А при частці 0 – 10 % є недоцільним надавати податкові пільги, оскільки інвестиції є незначними, а бюджет країни втрачає значно більше.

3. На основі світового досвіду про продуктивність удосконалення заходів стимулювання фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств на основі нормалізації фіскального регулювання, та оптимізації власне системи держрегулювання було здійснено імітаційне моделювання ситуації для визначення даних обсягу випуску інноваційної продукції промисловими підприємствами за оптимістичного, песимістичного та нормального сценаріїв розвитку.

4. Практичне значення даного дослідження полягає у розробці заходів щодо активізації фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. Дані розробки можуть стати підґрунтям для удосконалення державної програми розвитку промисловості України.

Список використаної літератури:

1. Возняк Г. В. Податкові важелі стимулювання інноваційної діяльності в Україні // Соціально – економічні дослідження в перехідний період. Механізми управління ефективністю інновацій в регіоні. Збірник наукових праць. – Львів. – 2005. – №1. – С.85 – 95.
2. Возняк Г. В. Тенденції розвитку та основні форми фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні // Вісник Української академії банківської справи. – 2004. – №2 (17). – С.19 – 24.
3. Голуб Ю. О. Статистичні узагальнення із надання кредитів та їх вплив на розвиток вітчизняних підприємств машинобудування // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2009. – С. 25 – 36.
4. Промышленное производство Украины: проблемы стабилизации и развития // [под ред. В. Кривоус]. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2011. – 322 с.
5. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів // Г. О. Андрощук, І. Б. Жилиєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К: Парламентське вид – во, 2009. – 632 с.
6. Федуллова І. В. Стан інноваційної діяльності промисловості // Економічний форум. – 2011. – Вип. 2. – С. 125 – 137.
7. Аналітичний огляд банківської системи України за 2012 р. [Електронний ресурс] // Національне рейтингове агентство «Рюрик». – Режим доступу: <http://rurik.com.ua>.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
9. 2011 production statistics [Електронний ресурс] // The International Organization of Motor Vehicle Manufacturers. – Режим доступу: <http://oica.net>.
10. Credit projects of Ukraine [Електронний ресурс] // EBRR official website. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/pages/homepage.shtml>.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2013 р.